MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERI LEPÄN VASTAUKSET EDUSKUNNAN MAATALOUS-JAOSTON KUULEMISTILAISUUTEEN

Aika: perjantai 9.11.2018 klo 8:00-9:00
Paikka: jaostohuone 1 (E 428), Eduskuntatalo

Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi

Vuoden 2019 talousarvioesityksen täydennykseen on tarkoitus sisällyttää 22,5 milj. euroa hallituksen vuoden 2019 talousarviota koskevassa neuvottelussa sopimasta yhteensä 30 milj. euron määrärahasta tulotukityyppisiin toimenpiteisiin, jolla helpotetaan maatalouden vaikeaa taloudellista tilannetta. Loppuosa määrärahasta on sisällytetty eduskunnan käsittelyssä olevaan vuoden 2018 toiseen lisätalousarvioesitykseen.

Täydennysesitykseen on tarkoitus sisällyttää myös lisämääräraha maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen momentille käytettäväksi tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukimenekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Täydentävään esitykseen sisältyy muutoksia myös mom. 30.10.41 (Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki), mom. 30.10.54 Rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen, 30.10.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen ja mom. 30.20.01 Ruokaviraston toimintamenot.

Talousarvioesityksen kipupisteet hallinnonalalla

Maatalouden suurin yksittäinen ongelma on jo pidempään jatkunut tuotannon heikko kannattavuus. Sen taustalla ovat maatalouden tuottajahintojen jyrkkä aleneminen, tuotantokustannusten pysyminen korkealla sekä kasvukausien 2017-2018 heikot sääolosuhteet. Pysyvämpi ratkaisu kannattavuustilanteeseen voidaan löytää vain maatalouden tuottavuuden kehittymisen, markkinahintojen nousun ja kohtuullisen kustannuskehityksen kautta.

Toinen keskeinen haaste liittyy rakennetukivarojen riittävyyteen vuoden 2019 jälkeen Makeran rahoitusmahdollisuuksien supistuessa voimakkaasti.

Talousarvioesitykseen sisältyy 0,4 milj. euron määrärahalisäys Metsähallituksen retkeily- ja virkistysalueiden korjausvelan pienentämiseen (momentti 30.64.50). Lisärahoitus on tarkoitus kohdentaa Metsähallituksen priorisoinnin mukaan esisijaisesti Evon, Ruunaan Kylmäluoman ja Oulunjärven retkeilyalueiden palvelurakenteiden korjauksiin.

Esitetty lisäys on erittäin tarpeellinen, mutta kattaa vain osittain korjausvelan purkamiseen tarvittavan lisärahoituksen. Metsähallituksen vuonna 2017 tekemän selvityksen mukaan Metsähallituksen talouskäytössä olevien alueiden virkistyskäyttöä ja luontomatkailua tukevien rakenteiden ja reittien korjausvelka on kokonaisuudessaan 7 milj. euroa ja lisärahoitusta velan purkamiseen tarvitaan seuraavalle 5-vuotiskaudelle vuosittain 0,9 milj. euroa.

Vesihuoltolaitosten tilanne

Suomessa on likimain 1 500 vesihuoltolaitosta. Niiden organisaatiomuodot vaihtelevat kuntien virasto-organisaatiossa toimivista kirjanpidollisesti eriytetyistä laitoksista ja liikelaitoksista yksityisoikeudellisiin osakeyhtiöihin ja osuuskuntiin.

Merkittävä osa Suomen kaupunkien vesihuoltoinfrastruktuurista on rakennettu 1960-1970 luvuilla. Maaseudulla verkostoja on rakennettu valtion tuella aina 2000-luvulle saakka. Noin 80 % verkosto-omaisuudesta on juuri maaseudun pienillä ja keskisuurilla laitoksilla.

Laitosten toimintavarmuuden ja puhtaan veden saatavuuden varmistamiseksi vesihuoltolaitosten tulee panostaa nykyistä enemmän omaisuuden hallintaan, uuden teknologian käyttöönottoon, osaamiseen, hyvään taloudenpitoon ja johtamiseen. Suomessa on esimerkkejä organisaatioltaan ja kooltaan erilaisista sekä kokemuksia hyvin että huonosti hoidetuista ja johdetuista vesihuoltolaitoksista. Erityisesti pienet laitokset kärsivät merkittävästä osaamisen ja voimavarojen niukkuudesta.

Maa- ja metsätalousministeriön johdolla jatketaan työtä erityisesti häiriötilanteisiin varautumiseksi sekä riskien pitämiseksi hallinnassa.

Näkemys vesilaitosten konsolidoitumisesta ja valtion mahdollisesta omistuksesta, näkemys myös ulkomaalaisesta omistuspohjasta

Suomessa on hyviä esimerkkejä vapaaehtoiseen yhteistyöhön perustuvista alueellisista vesihuoltolaitoksista. Vesihuoltolaitoksia on kuitenkin yhdistetty pääasiassa kuntaliitosten myötä. Muutamia osuuskuntia on sulautunut osaksi suurempia laitoksia, mutta kokonaisuu-

dessaan muutokset ovat olleet vähäisiä. Turvallisten vesihuoltopalvelujen varmistamiseksi maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on edesauttaa laitosten yhteistyökehitystä ja mahdollisuuksien mukaan myös niiden kokoamista nykyistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Vesihuoltolain mukaan kunnan tehtävänä on kehittää vesihuoltoa alueellaan. Kunnan tehtävänä on myös ryhtyä toimenpiteisiin vesihuollon saatavuuden turvaamiseksi, jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset ja ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat riippumatta siitä, toimivatko vesihuoltopalveluja tuottavat laitokset osakeyhtiön, osuuskunnan tai kunnallisen organisaation muodossa. Vesihuoltolaitosten omistajuus ei ole siirtynyt yksityiseen omistukseen niissäkään tapauksissa, kun laitos toimii osakeyhtiönä, vaan yhtiöt ovat pysyneet kuntaomisteisina. Koska Suomen vesihuoltolaitokset ovat moneen muuhun maahan verrattuna pieniä, ei ulkomaisilla yhtiöillä ole ollut merkittävää kiinnostusta päästä Suomen vesihuoltomarkkinoille. Johtamisen ja hyvän taloudenpidon kannalta sekä pitkäikäisten investointien suunnittelun ja rahoituksen kannalta yhtiömuotoa voidaan pitää varsin onnistuneena ratkaisuna. Vesihuollon vastuut ovat nykyisellään selvät ja vakiintuneet eikä nykyistä valtion omistajuudelle ole perusteita.

Kemeran tulevaisuus
Metsätalouden uutta kannustejärjestelmää valmistellaan tällä hetkellä maa- ja metsätalousministeriön johdolla. Yleiset linjaukset tukijärjestelmän sisällöstä pyritään saamaan vuoden 2018 aikana.

Jos tukijärjestelmä esitetään aikanaan komissiolle hyväksyttäväksi komission laatimien maa- ja metsätalousalan valtiontuen suuntaviivojen nojalla, joudumme odottamaan suuntaviivojen valmistumista ennen kuin tukijärjestelmän yksityiskohdat ovat selvät. Nykyiseen rahastokauteen siirryttäessä suuntaviivat valmistuivat vasta 2014 kesäkuun lopussa eli puoli vuotta rahastokauden alkamisen jälkeen.

Voimassa olevan tukijärjestelmän nojalla päätöksiä voidaan tehdä vuoden 2020 loppuun asti ja maksatuksia vuoden 2023 loppuun. Siirtymäaika uuteen rahastokauteen on edellisinä rahastokausina mahdollistanut pari vuoden jatkoajan notifioidulle tukijärjestelmälle. Jos siis rahastokauden alku viivästyy 2021 alusta, on todennäköistä, että voimassaolevalla tukijärjestelmällä voidaan jatkaa vielä pidempään kuin edellä on mainittu. Määräaikaisen lain voimassa olon jatkamisesta on tietysti säädettävä laintasolla.

Makeran tulevaisuus
Makera on osoittautunut EU:n eri rahoituskausien vaihteessa toimivaksi välineeksi ja sillä on ollut tärkeä rooli mahdollistamassa

tuottavuutta parantavien ja tehokkuutta lisäävien investointien rahoitus. Samalla on voitu panostaa ympäristön tilaa, uusiutuvan energian tuotantoa ja eläinten hyvinvointia edistävien investointien rahoitukseen.

Maatilatalouden kehittämisrahaston ulkona oleva valtionlainakanta oli vuoden 2017 lopussa enää 58 miljoonaa euroa. Näiden lainojen takaisinmaksuja ja korkotuottoja on menneinä vuosina käytetty erityisesti investointiavustusten maksamiseen. Nyt lainakanta on niin pieni, että vuonna 2020 maatalouden investointiavustuksiin olisi Makerasta käytettävissä vain noin 25 milj. euroa ja sen jälkeen ei juuri lainkaan, ellei Makeraan saada rahoitusta valtion talousarviosta. Mikäli maatalouden rakennetukien kansallinen rahoitus halutaan rahoituskaudella 2021-2027 toteuttaa Makeran kautta, on Makeran pääomitus turvattava budjettivaroin.

Maatilatalouden kehittämisrahaston avulla voidaan reagoida nopeasti ja joustavasti toimintaympäristön muutoksiin ja rahoitustarpeisiin, joten tästä näkökulmasta Maatilatalouden kehittämisrahaston toiminnan turvaaminen myös tulevaisuudessa on tärkeää.

Huhtikuussa 2018 on alkanut tutkimushanke maatalouden rahoitusvaihtoehdoista, jossa selvitetään mm. uusien rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen ja toimeenpano Suomessa. Hankkeessa tarkastellaan myös maatilatalouden kehittämisrahaston hyödyntämistä nykyistä laajemmin rahoitusinstrumenttina erityisesti takausten muodossa. Tutkimushanke valmistuu keväällä 2019. Lisäksi on tarpeen arvioida, voisiko maatilatalouden kehittämisrahastoa käyttää maatilojen riskienhallinnassa.

Näkemys epäterveistä kauppatavoista; mitä ne pitävät sisällään

EU:ssa on valmisteilla direktiivi, jossa on tarkoitus määritellä kiellettyjä kauppatapoja. Määritelmiä koskevat luonnokset ovat varsin yksityiskohtaisia. Neuvoston näkemyksen mukaan kiellettyjä olisivat erityisesti:

- ehtojen yksipuolista takautuvaa muuttamista ja hävikkimaksuja sekä
- pilaantuvien tuotteiden maksuaikoja ja kauppaehtojen muutoksia koskevat menettelyt.

Parlamentissa on esitetty pidemmälle meneviä kiellettyjen kauppatapojen määritelmiä (noin 30 kappaletta). Direktiiviluonnosta käsitellään parhaillaan neuvoston, komission ja parlamentin välisissä tri-

logeissa. Näillä näkymin alkuvuodesta 2019 olisi tiedossa lopullisessa direktiivissä määriteltävät menettelyt, jotka tulisi kansallisessa lainsäädännössä kieltää.

Parhaillaan eduskunnassa on käsittelyssä vuoden alussa voimaantulevaksi ehdotettu elintarvikemarkkinalaki, jossa ei esitetä kauppatapojen tarkempaa määrittelyä, jotta vältettäisiin mahdollisesti päällekkäinen ja ristiriitainen sääntely sisällöltään vielä avoimen direktiivin kanssa. Kauppatapoja koskeva kansallinen sääntely on tarkoitus toteuttaa kahdessa vaiheessa. Käsittelyssä olevassa elintarvikemarkkinalaissa viitattaisiin yleislaeissa kiellettyihin kohtuuttomiin ehtoihin ja lisättäisiin lainsäädäntöön niitä koskeva viranomaisvalvonta sekä vaatimus sopimusten kirjallisesta muodosta ja vähimmäisehdoista. Toisessa vaiheessa elintarvikemarkkinalakiin tehtäisiin direktiivin edellyttämät muutokset. Kielletyt kauppatavat tulisivat määritellyiksi tarkemmin tässä yhteydessä.